

Poslanica papeža Frančiška

ob četrtem svetovnem dnevu starih staršev in ostarelih

28. julija 2024

»Na stare dni me ne zavrzi« (Ps 71,9)

Dragi bratje in sestre,

Bog nikoli ne zapusti svojih otrok, nikoli. Tudi ko se staramo, ko nam moči pešajo, ko nam lasje sivijo in ko se naša vloga v družbi zmanjšuje, ko naše življenje postaja manj plodno in ko se lahko komu zdimo nekoristni. Bog se ne ozira na videz (prim. 1 Sam 16,7); ne brani se izbrati prav tiste, ki se mnogim ljudem morda zdijo nepomembni. Bog ne zavrže nobenega kamna; pravzaprav so prav trdni temelji tisti najstarejši del zgradbe, na katerem lahko počivajo novi kamni, ki se pridružijo, da bi sodelovali pri gradnji duhovne stavbe (prim. 1 Pt 2,5).

Sveto pismo kot celota je zgodba o Gospodovi zvesti ljubezni. Ponuja nam tolažilno gotovost, da nam Bog nenehno izkazuje svoje usmiljenje; in to vedno, na vseh stopnjah življenja, v kakršni koli situaciji se znajdemo, celo če ga izdamo. Psalmi so polni čudenja človeškega srca pred Bogom, ki skrbi za nas kljub naši nepomembnosti (prim. Ps 144,3-4); zagotavljajo nam, da je Bog vsakega od nas oblikoval iz materinega telesa (prim. Ps 139,13) in da tudi v peklu ne bo zapustil našega življenja (prim. Ps 16,10). Zato smo lahko prepričani, da nam bo blizu tudi v starosti. Toliko bolj, ker je v Svetem pismu staranje znamenje blagoslova.

Hkrati pa v psalmih najdemo tudi to iskreno prošnjo Gospodu: »Na stare dni me ne zavrzi« (prim. Ps 71,9). Te besede so močne, skoraj trde. Ob njih pomislimo na skrajno trpljenje Jezusa, ki je s križa zaklical: »Moj Bog, moj Bog, zakaj si me zapustil?« (Mt 27,46).

V Svetem pismu torej najdemo tako gotovost o Božji bližini v vsakem življenjskem obdobju kot strah pred zapuščenostjo, zlasti v starosti in v času bolečine. V tem ni nobenega protislovja. Če se ozremo okoli sebe, nam ni težko videti, da te besede odražajo povsem očitno resničnost. Vse prepogosto je osamljenost mračna spremljevalka življenja starejših oseb in starih staršev. Ko sem bil škof v Buenos Airesu, sem pogosto obiskoval domove za ostarele in ugotavljal, kako redko so ti ljudje deležni obiskov. Nekaterih sorodniki niso obiskali po več mesecev.

Razlogov za osamelost je več. Marsikje, predvsem v revnejših državah, starejši ostanejo sami, ker so njihovi otroci prisiljeni iskati delo drugje. Ob tem mislim tudi na številne konfliktne situacije. Koliko starejših je ostalo samih, ker so bili moški – mladi

in odrasli – poklicani v boj, ženske, predvsem mame z majhnimi otroki, pa so zapustile državo, da bi svojim otrokom zagotovile varnost. V mestih in vaseh, ki jih je opustošila vojna, je prav tako veliko starejših ljudi ostalo samih; predstavljajo edini znak življenja na območjih, kjer vladata zapuščenost in smrt. V drugih delih sveta se v nekaterih lokalnih kulturah srečujemo z lažnim, globoko zakoreninjenim prepričanjem, ki podžiga sovražnost do starejših. Ti so obtoženi, da s čarovništvom izkoriščajo življenjsko energijo mladih; ko mlade doleti prezgodnja smrt, bolezen ali kakšna druga nesreča, krivdo pripišejo starejšim osebam. Proti tej miselnosti se je treba boriti in jo odpraviti. Gre za enega tistih neutemeljenih predsodkov, od katerih nas je krščanska vera osvobodila. A kljub temu ta predsodek še vedno podpihuje generacijske spore med mladimi in starejšimi.

Če dobro pomislimo, je obtožba, da starejši »ropajo mlade njihove prihodnosti«, danes prisotna povsod. Pod drugimi imeni se pojavlja celo v najnaprednejših in najsodobnejših družbah. Danes je na primer razširjeno prepričanje, da starejši obremenjujejo mlade z visokimi stroški socialnih storitev, ki jih potrebujejo, in na ta način odvrta sredstva od razvoja skupnosti in s tem od mladih. To dojemanje je izkrivljeno. Predpostavlja, da preživetje starejših ogroža preživetje mladih in da je treba starejše zanemariti ali celo zatreti, da bi dali prednost mladim. Medgeneracijski konflikt je zmeta in strupen sad kulture konfliktov. Postavljanje mladih proti starim je nesprejemljiva oblika manipulacije: »V igri je enotnost življenjskih obdobj, oziroma resnična referenčna točka za razumevanje in spoštovanje človeškega življenja v njegovi celovitosti« (Kateheza, 23. februar 2022).

Navedeni psalm – s prošnjo, naj ne bomo zapuščeni v starosti – govori o zaroti, ki obdaja življenje starejših. To se morda zdi pretiravanje, vendar ni, če upoštevamo, da osamljenost in zapuščenost starejših ni naključna ali neizogibna, temveč je sad odločitev – političnih, gospodarskih, družbenih in osebnih –, ki ne priznavajo brezmejnega dostojanstva vsake osebe, »ki presega vse okoliščine, stanja ali razmere, s katerimi se oseba lahko kdaj koli sreča« (Dignitas infinita, 1). Do tega prihaja, ko izgublamo izpred oči vrednost vsakega posameznika in ko ljudi nato presojava glede na njihovo ceno, ki se v nekaterih primerih šteje za previsoko, da bi jo plačali. Še huje, pogosto so žrtve te miselnosti tudi sami starejši; zaradi tega se jim zdi, da so v breme, in menijo, da bi se morali prvi umakniti.

Tudi danes veliko žensk in moških išče osebno izpolnitev v življenju, ki je čim bolj neodvisno in od drugih ljudi ločeno. Članstvo v skupinah je v krizi, individualizem pa se slavi: prehod od »nas« k »meni« je eden od najbolj očitnih znakov našega časa. Družina, ki je prvi in najmočnejši dokazni razlog proti predstavi, da se lahko rešimo sami, je ena od žrtev te individualistične kulture. A ko se enkrat postaramo in naše moči začnejo upadati, se slepilo individualizma, ki pravi, da nikogar ne potrebujemo in da lahko živimo brez družbenih vezi, razkrije kot to, kar v resnici je. Dejansko se izkaže, da potrebujemo vse. Vendar se nahajamo na točki življenja, ko smo sami, brez

ljudi, ki bi nam pomagali, brez nekoga, na kogar bi se lahko zanesli. To je mračno odkritje, ki ga mnogi ljudje usvojijo šele, ko je prepozno.

Osamljenost in zapuščenost sta postala ponavljajoča se elementa današnje družbene krajine. Imata številne korenine. V nekaterih primerih sta posledica preišljene izključenosti, nekakšne obžalovanja vredne »družbene zarote«. V drugih, in to je res tragično, pa sta stvar osebne odločitve posameznika. V še drugih primerih se starejši podredijo tej realnosti in se pretvarjajo, da je to njihova svobodna izbira. Vse bolj smo izgubili »okus po bratstvu« (Vsi bratje, 33). Težko razmišljamo o drugačnih poteh.

Pri mnogih starejših osebah lahko opazimo občutek brezvoljnosti, ki je opisan v Rutini knjigi. Ostarela Naomi po smrti moža in otrok spodbuja svoji snahi, Orfo in Ruto, naj se vrneta v svoja rodna mesta in na svoje domove (prim. Rut 1,8). Naomi se – tako kot mnogi starejši ljudje danes – boji, da bi ostala sama, vendar si ne zna predstavljati ničesar drugega. Kot vdova se zaveda, da je v očeh družbe malo vredna; misli, da je breme za ti dve mladi ženski, ki imata za razliko od nje pred seboj celo življenje. Zato meni, da je najbolje, da se umakne. Mladima snahama reče, naj jo zapustita in si gradita prihodnost drugje (prim. Rut 1,11-13). Njene besede odražajo toge družbene in verske navade tistega časa, ki naj bi zapečatile njeno usodo.

Svetopisemska pripoved nam nato predstavi dva različna odziva na Naomijine besede in na samo starost. Ena od dveh snah, Orfa, ki sicer ljubi Naomi, sprejme to, kar se zdi edina možna rešitev; poljubi Naomi ter odide svojo pot. Ruta pa Naomi ne zapusti. Na njeno presenečenje ji reče: »Nikar me ne sili, da te zapustim« (Rut 1,16). Ruta se ne boji oporekati običajem in zakoreninjenim miselnim vzorcem. Čuti, da jo ta starejša ženska potrebuje in pogumno ostaja ob njej na poti, ki bo za obe pomenila začetek nečesa novega. Vse nas, ki smo vajeni, da je samota naša neizogibna usoda, Ruta uči, da je na prošnjo »Ne zapusti me« mogoče odgovoriti: »Ne bom te zapustila.« Ruta se ni obotavljala spremeniti situacije, ki se je zdela nepovratna: Življenje v samoti ni edina rešitev! Ne po naključju je bila Ruta – ki je ostala ob strani ostareli Naomi – predhodnica Mesija (prim. Mt 1,5), Jezusa, Emanuela, »Boga z nami«, tistega, ki vsem ljudem vseh starosti in življenjskih stanj prinaša Božjo bližino.

Rutina svoboda in pogum nas vabita, da stopimo na novo pot. Pojdimo po njenih stopinjah. Odpravimo se na pot s to mlado tujko in ostarelo Naomi. Ne bojmo se spremeniti svojih navad in si predstavljati drugačne prihodnosti za naše ostarele. Izrekam zahvalo vsem ljudem, ki pogosto z velikimi žrtvami sledijo Rutinemu zgledu, saj skrbijo za starejšo osebo ali preprosto vsak dan izkazujejo bližino sorodnikom ali znancem, ki nimajo več nikogar. Ruta, ki se je odločila ostati blizu Naomi, je bila nato blagoslovljena s srečnim zakonom, družino in novim domom. Tako je vedno: če ostanemo blizu starejšim in jim priznamo edinstveno vlogo v družini, družbi in Cerkvi, bomo tudi sami prejeli veliko darov, veliko milosti, veliko blagoslovov!

Na ta četrti svetovni dan ostarelih pokažimo svojo nežno ljubezen do starih staršev in starejših članov naših družin. Preživimo čas s tistimi, ki so obupani in ne upajo več v možnost drugačne prihodnosti. Namesto sebičnega odnosa, ki vodi v osamljenost in zapuščenost, raje pokažimo odprto srce in veseli obraz ljudi, ki imajo pogum reči: »Ne bom te zapustil« in se podati na drugačno pot.

Vsem vam, dragi stari starši in ostareli, ter vsem, ki so vam blizu, pošiljam svoj blagoslov, ki ga spremljajo moje molitve. In prosim vas, da ne pozabite moliti zame.

Rim, 25. aprila 2024

Francišek